

7.5.2020

Viite: Sähköpostipyyntö 17.4.2020

Asia: Kommentti valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman strategisista linjauksista, vastaanottajat: hanna.perala@lvm.fi , kaisa.kuukasjarvi@lvm.fi ja kirjaamo@lvm.fi.

VALTAKUNNALLISEN LIIKENNEJÄRJESTELMÄSUUNNITELMAN STRATEGISET TAVOITTEET

Pohjois-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta kommentoida valtakunnallisen liikennejärjestelmän strategisia tavoitteita. Kommentti keskittyy Pohjois-Suomen toimintaympäristöön ja valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman strategiaan tavoitteisiin.

Pohjois-Suomen toimintaympäristö

Pohjois-Suomen toimintaympäristössä näkyvät pitkät etäisyydet keskusten välillä, monipuoliset luonnonvarat, erityisesti Perämeren rannikolle sijoittuva suur- ja vientiteollisuus sekä kansainvälinen matkailu ja matkailukeskukset. Pohjois-Suomen erityispiirre ovat teolliset suurhankkeet. Pohjois-Suomen Aluehallintovirastossa on ympäristöluvitettavana 70 % koko maan teollisista hankkeista (suunniteltujen investointien yhteisarvo on 7 mrd. euroa). Pääasiassa hankkeet keskittyvät kaivannais-, bio- ja kiertotalousaloihin. Lisäksi esim. EU:n alueen suurin investointi, Fennovoiman Hanhikivi 1 -laitos, sijoittuu Pyhäjoelle, Pohjois-Pohjanmaalle. Elinkeinorakenteessa painottuu myös Oulun seudulle kehittynyt ICT- ja elektroniikka-alan ekosysteemi. Pohjois-Suomen ja Barentsin alueen saavutettavuuden kannalta keskeinen rooli on kansainvälisillä liikenne- ja tietoliikenneyhteyksillä: Euroopan laajuinen TEN-T ydinverkkokäytävä Suomen ja Ruotsin rannikon välillä sekä laajemmat Barentsin alueen yhteydet. Pohjois-Suomi sijoittuu myös strategisesti keskeiseksi osaksi mannerten välistä Koillisväylän datakaapelia.

Pohjois-Suomen keskeisten elinkeinojen kannalta alueiden kansainvälisen saavutettavuuden kehittäminen on keskeinen kilpailukykytekijä. Pohjois-Pohjanmaan liitto näkee strategisesti merkittävimpana linjauksena TEN-T ydinverkkokäytävien (Suomessa Helsinki–Oulu–Kemi/Tornio välinen päärata ja vt 4) asemoinnin keskeiseksi liikennejärjestelmän saavutettavuuden, kestävyuden sekä taloudellisen tehokkuuden kehittämisen välineeksi. TEN-T ydinverkkokäytävien palvelutasotavoitteiden määrittäminen laajasti mm. elinkeinoelämän kuljetusten, huoltovarmuuden, työssäkäynnin ja kestävien liikkumismuotojen näkökulmasta edistää tätä tavoitetta.

Pohjois-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelma 2040:n tavoitteet määritettiin vastaamaan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman linjauksia. Tavoitteista erityisesti *liikennejärjestelmän kestävyuden* kehittämisen strategiseksi tavoitteeksi muodostui kestävyuden kokonaisvaltainen kehittäminen tarkoituksenmukaisilla välineillä alueelliset erityispiirteet huomioon ottaen. Kokonaisvaltaiseen liikennejärjestelmäsuunnitteluun kytkeytyvät liikkumismuotojen ja niiden tarvitsemien väylien lisäksi, maankäyttö ja palvelurakenne, muu liikkumistarpeeseen vaikuttaminen, liikenteen terveysvaikutukset sekä ajoneuvojen käyttövoima-asiat.

Saavutettavuus

Saavutettavuus on tärkeä tavoite. Saavutettavuus-tavoitteet ovat osittain erimittaisia ja ristiriitaisia.

Alueiden kansainvälinen saavutettavuuden yleistavoite; ”Suomen ja alueiden kansainvälistä saavutettavuutta parannetaan kustannustehokkaasti erityisesti elinkeinoelämän näkökulmasta” on kannatettava yleistavoite. Korostamme, että lentoasemaverkoston kehittäminen on tärkeä tavoite Pohjois-Suomessa. Elinkeinojen kehittämiseksi suorat kansainväliset lentoyhteydet ja toimivat matkaketjut ovat keskeisiä. Lisäksi kansainvälisen saavutettavuuden kannalta merenkulun toimintaedellytyksiä ja ulkomaankaupan kannalta on tärkeä kehittää satamien saavutettavuutta, ei pelkästään säilyttää toimintaedellytykset.

TEN-T ydinverkkokäytävät ja niiden palvelutasotavoitteet on tunnistettu osana työssäkäynnin ja kestävien liikkumismuotojen edistämistä. TEN-T verkon keskeisenä pyrkimyksenä on rakentaa toimiva ja tehokas kuljetusketju, joka parantaa teollisuuden, tavaroiden ja myös ihmisten liikkumista EU:n sisämarkkina-alueella. Strategisissa tavoitteissa on tarpeen tunnistaa vahvemmin myös elinkeinoelämän kuljetukset ja huoltovarmuus.

Alueiden välisen saavutettavuuden yleistavoite on toimiva. Pohjois-Suomen ja harvaan asuttujen alueiden näkökulmasta on painotettava maakuntakeskusten ohella myös seudullisia keskuksia, sillä ne ovat alueellisia työssäkäyntialueita. TEN-T-ydinverkkokäytävien palvelutasotavoitteiden tarkastelu kokonaisuutena pääradalla ja valtatiellä 4 on kannatettava tavoite. Tässä yhteydessä on tarkasteltava linkittymistä myös kansalliseen pääväyläverkkoon ja solmupisteisiin.

Kaupunkiseutujen ja alueiden sisäinen saavutettavuus; Kasvavilla kaupunkiseuduilla keskeinen lähtökohta on maankäyttö. Maankäytön ja liikenteen yhteys on otettava keskeiseksi tavoitteeksi valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa. MAL-sopimusten tavoitteet tukevat kaupunkiseuduilla tavoitetta, mutta näkökulmaa on tarkoituksenmukaista laajentaa kattamaan myös maakunnat laajempina toiminnallisina alueina. Viestintäverkkojen kehittämisessä tärkeä on painottaa ajankohtaisia paikkariippumattomia tavoitteita

Kuljetusten palvelutaso ja käyttäjähyödyt; Tavaraliikenteen ja kuljetusten tehokkuuden päästövähennysten konkreettinen toimenpide on tarkastella yhdistetyt kuljetusten edellytyksiä. Esimerkiksi kumipyöräliikenteen siirtäminen raiteille on kustannustehokas, kannattava ja konkreettinen keino edistää liikenteen vähähiilisyttä (fossiilittoman liikenteen tiekartta).

Kestävyys

Kestävän liikkumisen strategisissa linjauksissa liikennejärjestelmäsuunnittelun kokonaisuuteen keskeisesti kytkeytyvä maankäytön ja palvelurakenteen (liikkumistarve) näkökohdat sekä ajoneuvojen käyttövoimaa koskevat tavoitteet ovat jääneet liian vähälle huomiolle, kun painoituksena on liikennejärjestelmän kestävyys.

Tehokkuus

Taloudellisen kestävyuden strategisten tavoitteiden lähtökohdat on nähtävä koko liikennejärjestelmän näkökulmasta. Näkökulmaa on laajennettava sisältämään myös julkistaloudelliset vaikutukset sekä erityisesti liikenteen ja saavutettavuuden taloudellisen kasvun edellytykset. Liikenteellä ja logistiikalla on merkittävä vaikutus kansantalouteen, minkä vuoksi tarkastelua on laajennettava vahvemmin elinkeinoelämän tarpeisiin sekä aluekehittämisen ja maankäytön edellytyksiin.

Esitetyt, rajoitetusti lähinnä hanketasoa painottavat, yhteiskuntataloudelliset vaikutukset eivät välttämättä rakenna liikennejärjestelmää kokonaisuutena ja pitkäjänteisesti yli hallituskausien, vaan vaarana voi olla, että toimenpiteissä korostuvat voimakkaasti yksittäiset infrahankkeet.

Erillisinä huomioina; Liikenneturvallisuus ja liikenteen terveysvaikutukset näkyvät heikosti strategisissa tavoitteissa. Lisäksi suunnitelmatasojen suhdetta on tarkennettava. Sopimuksellinen yhteistyö ja liikennejärjestelmäsuunnitelmien tavoitteiden yhteensovittaminen ovat kokonaisuuden toimivuuden ja hyväksyttävyyden kannalta keskeisessä asemassa, koska tavoitteisiin liittyy myös kaupunkien / kuntien ja kuntayhtymien, kuten seutujen ja maakunnan liittojen, tehtäviä.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

Pauli Harju
Maakuntajohtaja

Jussi Rämetsä
Suunnittelujohtaja